



Sąd Najwyższy
Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych

2/2018

BIULETYN
SĄDU NAJWYŻSZEGO
Izba Pracy Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych

REDAKCJA
Eliza Maniewska

WSPÓŁPRACA
Daniel Eryk Lach, Michał Raczkowski, Ewa Przedwojska

SEKRETARZ REDAKCJI
Izabela Twardowska- Mędrek
tel. 22 530 83 54

WYDAWCA:
Sąd Najwyższy
00-951 Warszawa, Plac Krasińskich 2/4/6
www.sn.pl

Spis treści

I. UCHWAŁY

Dopuszczalność zażalenia na postanowienie asesora sądowego (III PZP 4/17).....4

II. PYTANIA PREJUDYCJALNE DO TSUE

Charakter regulacji zawartej w art. 165 § 2 k.p.c. – skutki oddania pisma procesowego w krajowej placówce pocztowej operatora wyznaczonego (III UZP 3/17).....4

Wykładnia art.3 rozporządzenia Rady nr 1/2003/WE z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie przepisów o konkurencji ustanowionych w art. 81 i art. 82 Traktatu w związku z art. 50 Karty Praw Podstawowych (III SK 39/16).....5

Wykładnia art. 8 w związku z art. 9 oraz art. 2 lit. j) dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym (III SK 45/16).....5

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w lutym 2018 r. (dr Eliza Maniewska).....6

Tezy bieżących orzeczeń (Ewa Przedwojska).....7

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Monika Domańska

Dopuszczalność zażalenia na postanowienie asesora sądowego (Notatka do sprawy III PZP 4/17).....25

I. UCHWAŁY

Dopuszczalność zażalenia na postanowienie asesora sądowego

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2018 r. (III PZP 4/17)

Na postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania, wydane przez sąd w składzie asesora sądowego w okresie przed powierzeniem mu pełnienia obowiązków sędziego (art. 106i § 10 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 2062 ze zm.), przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 k.p.c.).

J. Strusińska-Żukowska, D. Miąsik, A. Wróbel

Sąd Najwyższy podjął uchwałę po rozpoznaniu zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 29 listopada 2017 r. (XXI Pz 320/17):

Czy od orzeczenia asesora sądowego, który w okresie przed powierzeniem obowiązków sędziego w trybie przewidzianym w art. 106i § 7 i 8 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062 j.t. ze zm.) - na podstawie art. 106i § 10 w zw. z art. 2 ust. 2a tej ustawy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości wskazane w art. 2 § 2 w/w ustawy przysługuje na podstawie art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 j.t. ze zm.) zażalenie do sądu drugiej instancji czy też skarga o której mowa w art. 398 (22) § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego?

II. PYTANIA PREJUDYCJALNE DO TSUE

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 19 lipca 2017 r., III UZP 3/17 zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prawnym:

„1. Czy art. 7 ust. 1 zd. 1 w związku z art. 8 dyrektywy 97/67/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 1997 r. w sprawie wspólnych zasad rozwoju rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty oraz poprawy jakości usług (Dz.U.UE 1998 L 15, p. 14 ze zm.; Polskie wydanie specjalne Rozdział 06, Tom 3, s. 71) należy interpretować w ten sposób, że prawem szczególnym jest regulacja krajowego prawa procesowego taka jak przewidziana w art. 165 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1822 ze zm., dalej jako k.p.c.), zgodnie z którym tylko oddanie pisma procesowego w krajowej placówce pocztowej operatora wyznaczonego, to jest operatora zobowiązanego do świadczenia usługi powszechnej, jest równoznaczne z wniesieniem tego pisma do sądu, z wykluczeniem przyznania takiego skutku oddaniu

pisma procesowego w krajowej placówce pocztowej innego operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne, lecz niebędącego operatorem wyznaczonym?

2. W przypadku pozytywnej odpowiedzi na pierwsze pytanie, czy art. 7 ust. 1 zd. 1 dyrektywy 97/67/WE w związku z art. 4 ust. 3 TUE należy interpretować w ten sposób, że korzyściami - wynikającymi z przyznania prawa szczególnego operatorowi wyznaczonemu z naruszeniem art. 7 ust. 1 zd. 1 dyrektywy 97/67/WE - należy objąć pozostałych operatorów pocztowych z tym skutkiem, że także oddanie pisma procesowego w krajowej placówce pocztowej operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne, lecz niebędącego operatorem wyznaczonym, należy uznać za równoznaczne z wniesieniem tego pisma do sądu, na zasadach analogicznych jak wynikające z wyroku TSUE z dnia 21 czerwca 2007 r. w sprawach połączonych od C-231/06 do C-233/06 Jonkman (ECLI:EU:C:2007:373)?

3. W przypadku pozytywnej odpowiedzi na drugie pytanie, czy art. 7 ust. 1 zd. 1 dyrektywy 97/67/WE w związku z art. 4 ust. 3 TUE należy interpretować w ten sposób, że na sprzeczność z art. 7 ust. 1 zd. 1 dyrektywy 97/67/WE przepisu prawa krajowego, takiego jak art. 165 § 2 k.p.c., może powołać się strona postępowania będąca emanacją Państwa Członkowskiego?"

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 26 września 2017 r., III SK 39/16, zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prawnym:

„ 1) Czy dopuszczalna jest taka interpretacja art. 50 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, która uzależnia zastosowanie zasady *ne bis in idem* nie tylko od tożsamości podmiotu naruszającego i tożsamości okoliczności faktycznych, ale również tożsamości chronionego interesu prawnego ?

2) Czy art.3 rozporządzenia Rady nr 1/2003/WE z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie przepisów o konkurencji ustanowionych w art. 81 i art. 82 Traktatu (Dz.Urz.WE L 1 z 4.01.2003) w związku z art. 50 Karty Praw Podstawowych UE należy interpretować w ten sposób, że równolegle stosowane przez organ ochrony konkurencji państwa członkowskiego UE prawo konkurencji UE i krajowe prawo konkurencji chronią ten sam interes prawny?"

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 14 września 2017 r., III SK 45/16 zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prawnym:

„ Czy art. 8 w związku z art. 9 oraz art. 2 lit. j) dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. UE z 2005 r., L 149, s. 22) należy interpretować w ten sposób, że agresywną praktyką rynkową przez bezprawny nacisk jest stosowanie przez przedsiębiorcę modelu zawierania na odległość umów o świadczenie usług telekomunikacyjnych, w którym konsument powinien podjąć

ostateczną decyzję dotyczącą transakcji w obecności kuriera doręczającego wzorce umowy:

- a) zawsze, gdyż w czasie wizyty kuriera konsument nie może swobodnie zapoznać się z treścią dostarczonych wzorców;
- b) tylko, gdy konsument nie otrzymał z wyprzedzeniem i w zindywidualizowany sposób (np. na adres poczty elektronicznej, na adres domowy) kompletu wzorców umowy, choćby miał możliwość samodzielnego zapoznania się przed wizytą kuriera z ich treścią na stronie internetowej przedsiębiorcy;
- c) tylko, gdy dodatkowe ustalenia wskazują na podejmowanie przez tego przedsiębiorcę lub na jego zlecenie nieuczciwych działań ukierunkowanych na ograniczenie swobody wyboru konsumenta w podjęciu decyzji dotyczącej transakcji?”

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

dr Eliza Maniewska

Komunikaty do orzeczeń zapadłych w lutym 2018 r.

Czas pracy pracowników zatrudnionych w podmiotach leczniczych (portierów) regulują przepisy ustawy z dnia 15 kwietnia 2012 r. o działalności technicznej (jednolity tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 160).

komunikat do orzeczenia: II PK 354/16, wyrok SN z 22 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Halina Kiryło, SSN Piotr Prusinowski, SSN Bohdan Bieniek
sprawozdawca: SSN Bohdan Bieniek

Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412), organy rentowe udzielają informacji, w tym wskazówek i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym warunków i dowodów wymaganych do ustalania świadczeń emerytalno-rentowych. Gdyby organ rentowy wypełnił ciężący na nim obowiązek wyjaśnienia charakteru pracy ubezpieczonej i związanej z tym kwestii jej wykształcenia, wówczas przyznałby należne świadczenie już na podstawie pierwszego złożonego przez nią wniosku. Niewyjaśnienie tej okoliczności wskutek zaniechania przez organ rentowy wypełnienia obciążającego go „obowiązku informacyjnego”, prowadzące do ustalenia wykształcenia wnioskodawczynie i czasu trwania okresu studiów, może zostać zakwalifikowane jako błąd organu rentowego w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.).

komunikat do orzeczenia: II UK 704/16, wyrok SN z 20 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Jolanta Frańczak, SSN Jerzy Kuźniar, SSN Krzysztof Rączka
sprawozdawca: SSN Jerzy Kuźniar

Doświadczenie zawodowe (co innego staż pracy) może uzasadniać różnicowanie wynagrodzenia zasadniczego pracowników (art. 11 2 k.p.).

komunikat do orzeczenia: II PK 22/17, wyrok SN z 7 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Krzysztof Rączka

sprawozdawca: SSN Krzysztof Rączka

Rozwiązanie stosunku pracy za porozumieniem stron nie zmienia negatywnej przesłanki prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, gdy zastępuje uzasadnione rozwiązanie zatrudnienia w trybie art. 52 k.p.

komunikat do orzeczenia: II PK 344/16, wyrok SN z 7 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Krzysztof Rączka

sprawozdawca: SSN Bogusław Cudowski

Dochodzenie odpowiedzialności od płatnika na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy o sus nie musi być wprawdzie uwarunkowane dochodzeniem odpowiedzialności osoby, która pobrała nienależne świadczenie - art. 84 ust. 1 i 2 tej ustawy.

komunikat do orzeczenia: II UK 673/16, wyrok SN z 7 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Krzysztof Rączka

sprawozdawca: SSN Zbigniew Korzeniowski

Okres szczególnego świadczenia (emerytury wyjątkowej z tytułu opieki nad dzieckiem) może być okresem nieskładkowym z art. 7 pkt 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

komunikat do orzeczenia: II UK 679/16, wyrok SN z 7 lutego 2018 r.

skład sędziowski: SSN Bogusław Cudowski, SSN Zbigniew Korzeniowski, SSN Krzysztof Rączka

sprawozdawca: SSN Zbigniew Korzeniowski

Ewa Przedwojska

Tezy bieżących orzeczeń

Sprawy z zakresu prawa pracy

Stosunek pracy na podstawie powołania

Wyrok SN z dnia 5 grudnia 2017 r., I PK 129/17

Sędzia spraw. P. Prusinowski

Nieważność aktu kreującego powołanie na stanowisko dyrektora instytucji kultury (potwierdzone wyrokiem sądu administracyjnego) nie znajduje odzworowania w relacji pracowniczej. W szczególności, nie stanowi podstawy do wypowiedzenia stosunku pracy w trybie art. 15 ust 6 ustawy z dnia 25 października 1991 o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 862).

Uchwała SN z dnia 9 stycznia 2017 r., III PZP 3/17
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Rozwiązanie stosunku pracy na podstawie powołania, o którym mowa w art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2016, poz. 50), w wyniku odwołania ze stanowiska po wejściu w życie tej ustawy a przed upływem okresu równoważnego okresowi wypowiedzenia z art. 36 § 1 k.p. i bez uzasadnionej (rzeczywistej) przyczyny nie wyłącza roszczenia pracownika o odszkodowanie.

Śmierć pracownika

Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2017 r., III PK 10/17
Sędzia spraw. B. Cudowski

Przez zwrot „pracodawca ubezpieczył pracownika na życie” zawarty w art. 93 § 7 k.p. należy rozumieć sytuację, w której pracodawca ubezpieczył pracownika, a ryzyko ubezpieczeniowe obejmuje zdarzenie w postaci śmierci ubezpieczonego pracownika, niezależnie od rodzaju zawartej umowy z towarzystwem ubezpieczeniowym (np. od następstw nieszczęśliwych wypadków). W razie wypłacenia z tego tytułu odszkodowania osobie uprawnionej do odprawy pośmiertnej znajduje zastosowanie art. 93 §7 k.p.

Rozwiązanie stosunku pracy za wypowiedzeniem

Wyrok SN z dnia 7 grudnia 2017 r., I PK 334/16
Sędzia spraw. M. Wrębiakowska-Marzec

Racjonalnym usprawieniem w rozumieniu art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 2046 ze zm.) jest podjęcie działań umożliwiających pracownikowi niepełnosprawnemu dalsze zajmowanie danego stanowiska, a nie utworzenie dla niego nowego stanowiska poprzez wyeliminowanie z zakresu czynności obowiązków podstawowych dla stanowiska dotychczas zajmowanego.

Radny - ochrona zatrudnienia

Wyrok SN z dnia 9 stycznia 2017 r., III PK 9/17
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Brak zgody rady gminy z art. 25 ust. 2 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym nie wyłącza zasądzenia pracownikowi (radnemu) odszkodowania z zastosowaniem art. 8 k.p. (w związku z art. 477¹ k.p.c.), gdy z uzasadnionych przyczyn doszło do rzeczywistej likwidacji jego stanowiska pracy i ograniczenia zatrudnienia.

Służba cywilna

Wyrok SN z dnia 6 grudnia 2017 r., III PK 177/16
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

1. W sytuacji opisanej w art. 35 ust. 2 ustawy z 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej pracownik nie ma roszczenia o zawarcie umowy o pracę na czas nieokreślony.

2. Art. 25¹ § 1 k.p. ma zastosowanie do umów o pracę na czas określony zawieranych z pracownikiem służby cywilnej.

Nauczyciel - rozwiązanie stosunku pracy w trybie art. 20 Karty Nauczyciela

Wyrok SN z dnia 6 września 2017 r., I PK 259/16
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Między art. 20 ust. 3 i art. 20 ust. 5 Karty Nauczyciela nie zachodzi jakkolwiek kolizja. Nie można również przyjąć, że art. 20 ust. 3 stanowi normę nadrzędną w stosunku do art. 20 ust. 5 w tym znaczeniu, że skrócenie okresu wypowiedzenia na jego podstawie jest możliwe tylko i wyłącznie w przypadku dokonania wcześniej wypowiedzenia spełniającego warunki określone w art. 20 ust. 3 (dokonanego najpóźniej 31 maja). Skrócenie okresu wypowiedzenia powinno nastąpić w chwili składania przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu. Punktem odniesienia jest zatem rozwiązanie nauczycielskiego stosunku pracy na koniec roku szkolnego (czyli na 31 sierpnia). Okres wypowiedzenia może ulec skróceniu wtedy, gdy do złożenia przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu dochodzi - z różnych przyczyn - później niż 31 maja. Skrócenie okresu wypowiedzenia pozwala na rozwiązanie stosunku pracy nauczyciela na koniec roku szkolnego (31 sierpnia), tak aby nowy rok szkolny szkoła rozpoczynała z jednoznacznie ukształtowaną personalnie kadrą nauczycieli. Z łącznie odczytanych art. 20 ust. 3 i art. 20 ust. 5 Karty Nauczyciela nie wynika zakaz dokonania wypowiedzenia po 31 maja, przy zastosowaniu skróconego okresu wypowiedzenia, tak aby rozwiązanie stosunku pracy nauczyciela przypadło na koniec roku szkolnego.

2. Przepis art. 20 ust. 5 Karty Nauczyciela, pozwalający na skrócenie okresu wypowiedzenia nawet do jednego miesiąca, nie narusza reguły, że rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 następuje z

końcem roku szkolnego. Skoro okres wypowiedzenia może być skrócony, to wypowiedzenie nie musi zostać dokonane najpóźniej do 31 maja, gdyż wystarczy, że nauczyciel przed końcem roku szkolnego (31 sierpnia) będzie miał zapewniony dopuszczalny ustawą okres wypowiedzenia, w tym przypadku skrócony okres (nawet do jednego miesiąca) wypowiedzenia.

Wypadek przy pracy - roszczenia uzupełniające

Wyrok SN z dnia 21 września 2017 r., I PK 272/16

Sędzia spraw. K. Gonera

1. Cywilnoprawna odpowiedzialność odszkodowawcza szpitala (zakładu opieki zdrowotnej, placówki medycznej, podmiotu leczniczego) jako pracodawcy za szkody doznane przez pracowników w wyniku wypadku przy pracy jest ukształtowana na zasadzie winy (art. 415 k.c.). Podstawą funkcjonowania podmiotu leczniczego, bez którego nie byłoby możliwe wykonywanie działalności leczniczej, jest odpowiednio wykwalifikowany personel medyczny, który dzięki swojej wiedzy, kwalifikacjom, umiejętnościom i doświadczeniu udziela świadczeń zdrowotnych. Współczesna medycyna w procesie diagnostyki i leczenia używa licznych urządzeń napędzanych siłami przyrody, jednak wszystkie te urządzenia, działające niewątpliwie dzięki siłom przyrody, pełnią funkcję pomocniczą i nie decydują o charakterze działalności zakładu, jakim jest szpital jako podmiot leczniczy. Taka placówka jak szpital jest wprawiana w ruch nie siłami przyrody, ale ludzkiej wiedzy i umiejętności, co ma wpływ na to, jak należy podchodzić do kwestii zasad jej cywilnej odpowiedzialności za szkody wyrządzone w związku z jej działaniem. Podstawą funkcjonowania podmiotu leczniczego są wiedza, umiejętności i doświadczenie wykwalifikowanego personelu medycznego, nie zaś ruch różnego rodzaju urządzeń spowodowany siłami przyrody (art. 435 § 1 k.c.).

2. Jeżeli pracodawca ustalił rodzaj obuwia roboczego, którego stosowanie jest niezbędne na określonym stanowisku pracy, to obuwiu to powinno spełniać wymagania określone w Polskich Normach (obuwia zawodowego dotyczy PN-EN ISO 20347:2012). Kwestia, czy drewniaki mogą być stosowane jako obuwiu robocze przez personel szpitala, w szczególności na stanowisku pracownika higieny szpitalnej (sprzątaczkę), wymaga konfrontacji stanu faktycznego z tą normą.

Wyrok SN z dnia 29 sierpnia 2017 r., I PK 244/16

Sędzia spraw. K. Gonera

1. Przy określaniu wysokości zadośćuczynienia należy mieć na uwadze, że jego celem jest wyłącznie złagodzenie doznanej przez poszkodowanego krzywdy, wobec czego utrata przez niego zdolności do pracy zarobkowej może mieć wpływ na wysokość zadośćuczynienia tylko o tyle, o ile łączy się z poczuciem krzywdy spowodowanej niemożnością wykonywania wybranego i wyuczonego zawodu. Sama zaś utrata zarobków i innych korzyści osiągniętych z pracy znajduje rekompensatę w

nałej na podstawie art. 444 § 2 k.c. rencie odszkodowawczej. Krzywdą w rozumieniu art. 445 § 1 k.c. będzie z reguły trwałe kalectwo poszkodowanego, powodujące cierpienia fizyczne, cierpienia psychiczne związane ze zniekształceniem lub oszpeceniem, ograniczeniem możliwości poruszania się i wykonywania zwykłych czynności życia codziennego. Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia obowiązuje zasada pewnego umiarkowania, wyrażająca się w uwzględnieniu wszystkich okoliczności oraz skutków doznanego kalectwa.

2. Stosując art. 362 k.c., sąd musi brać pod uwagę wszystkie okoliczności związane zarówno z samym wyrządzeniem szkody, jak i przyczynieniem się poszkodowanego. Do okoliczności tych należy m.in. stopień winy obu stron. Z tego ostatniego sformułowania nie wynika, że przyczynienie się poszkodowanego do szkody uzasadnia zmniejszenie odszkodowania jedynie wtedy, gdy jest zawinione. Oznacza ono tylko to, że w razie jednoczesnej winy sprawcy szkody i poszkodowanego zestawienie ich winy ma stanowić istotną okoliczność dla oceny skali obniżenia odszkodowania. Zestawienie to jest bezprzedmiotowe w sytuacji, gdy sprawca szkody (dłużnik) odpowiada na innej zasadzie niż wina. Przy odpowiedzialności na zasadzie ryzyka (art. 435 k.c.) do zastosowania art. 362 k.c., obok wymagania adekwatnego związku przyczynowego, wystarczy sama obiektywna nieprawidłowość (niewłaściwość) zachowania się poszkodowanego

Szczególna ochrona stosunku pracy, godziwe wynagrodzenie za pracę

Wyrok SN z dnia 3 października 2017 r., II PK 237/16
Sędzia spraw. K. Rączka

1. Sąd jest związany wyborem roszczenia dokonany przez pracownika podlegającego szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy na podstawie art. 39 k.p., chyba że znajdzie podstawę dla zastosowania art. 477¹ k.p.c.;

2. Sąd może, na podstawie art. 8 k.p. w związku z art. 13 k.p., ocenić czy dochodzone przez pracownika szczególnie chronionego wynagrodzenie za cały okres pozostawania bez pracy jest wynagrodzeniem „godziwym” w rozumieniu art. 13 k.p., przy czym wynagrodzeniem niegodziwym nie jest jedynie wynagrodzenie rażąco niskie, ale również rażąco wygórowane.

Prawo wynalazcze - przedawnienie roszczeń

Wyrok SN z dnia 24 stycznia 2017 r., I PK 107/17
Sędzia spraw. R. Spyt

Wynagrodzenie twórcy ustalone na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy Prawo własności przemysłowej jest świadczeniem jednorazowym, które przedawnia się z upływem 10 lat (art. 118 k.c.).

Odszkodowanie zamiast przywrócenia do pracy

Wyrok SN z dnia 11 lipca 2017 r., I PK 201/16
Sędzia spraw. M. Pacuda

Pracownikowi wadliwie odwołanemu na podstawie art. 15 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej nie przysługuje roszczenie o uznanie odwołania za bezskuteczne ani roszczenie o przywrócenie do pracy, lecz jedynym przysługującym mu roszczeniem jest roszczenie o odszkodowanie.

Dyskryminacja pracownika – ciężar dowodu

Wyrok SN z dnia 20 lipca 2017 r., I PK 216/16
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Zasada niedyskryminacji zdefiniowana w art. 11³ k.p. nie jest tożsama z zasadą równych praw pracowników z tytułu jednakowego wypełniania takich samych obowiązków, w tym prawa do równej płacy za równą pracę deklarowanej przez art. 11² k.p. Dyskryminacją nie jest zatem każde nierówne traktowanie danej osoby lub grupy w porównaniu z innymi osobami, które znajdują się w takiej samej lub porównywalnej sytuacji faktycznej lub prawnej, lecz tylko takie, które wynika z „inności”, odrębności lub odmienności niemożliwych do zaakceptowania z punktu widzenia poszanowania godności człowieka oraz poczucia sprawiedliwości opartej na ogólnym założeniu, że wszyscy ludzie są równi i zasługują na jednakowe traktowanie. Dlatego dyskryminacją w rozumieniu art. 11³ k.p. nie jest nierówne traktowanie pracowników z jakiegokolwiek przyczyny, ale ich różnicowanie ze względu na odrębności, które ten przepis wymienia, a które nie powinny i nie mogą być przyczyną odmiennego traktowania.

2. Ciężar dowodu określony w art. 18^{3b} § 1 k.p. polega na obowiązku przedstawienia przez pracownika faktów, z których można domniemywać istnienie dyskryminacji, zaś dla uwolnienia się od odpowiedzialności pracodawca musi udowodnić, że nie dyskryminuje pracownika. Inaczej mówiąc, pracodawca musi wykazać, że różnicując sytuację pracownika, kierował się obiektywnymi powodami, a nie kryteriami zakazanymi przez art. 18^{3a} § 1 k.p.

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia

Wyrok SN z dnia 20 czerwca 2017 r., I PK 198/16
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Jeżeli pracodawca jest jednostką organizacyjną, o jakiej mowa w art. 3 k.p., wówczas informacja o nagannym zachowaniu pracownika, będącym przyczyną jego dyscyplinarnego zwolnienia, musi dotrzeć do osoby lub organu zarządzającego tą jednostką albo innej wyznaczonej osoby, upoważnionej - w myśl art. 3¹ § 1 k.p. - do dokonywania czynności prawnych z zakresu prawa pracy, w tym czynności stanowiących podstawowy atrybut pracodawcy, dotyczących nawiązywania i

rozwiązywania stosunków pracy. Warunek ten nie jest spełniony, gdy świadomość okoliczności uzasadniająca zastosowanie sankcji z art. 52 § 1 k.p. występuje jedynie po stronie osób będących wprawdzie w hierarchii zawodowej przełożonymi pracownika, ale do których zadań i kompetencji nie należy dokonywanie w imieniu pracodawcy czynności prawnych z zakresu prawa pracy, bądź też osób, które korzystają tylko z doraźnego upoważnienia organu zarządzającego daną jednostką organizacyjną do rozwiązania stosunku pracy. Pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. może być jednostka organizacyjna nawet nieodpowiadająca kryteriom kwalifikacyjnym uznania jej za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 55¹ k.c., jeżeli tylko samodzielnie zatrudnia pracowników, natomiast samo wyodrębnienie organizacyjne i finansowe danego ogniwka nie przesądza o jego statusie, jeżeli wyodrębnieniu temu nie towarzyszy dokonywanie we własnym imieniu czynności z zakresu prawa pracy.

2. Nieprzedstawienie przez zakładową organizację związkową informacji, o której mowa w art. 25¹ ust. 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, powoduje, że nie są wadliwe czynności podjęte przez pracodawcę bez wymaganego współdziałania z tą organizacją, aż do dnia przedstawienia tej informacji.

Ryczałt z tytułu podróży służbowej

Wyrok SN z dnia 30 maja 2017 r., I PK 154/16
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Immanentną cechą podróży służbowych są po stronie pracownika wydatki, które ostatecznie powinien zrekompensować pracodawca. Idea stosunku pracy opiera się na ryzyku ekonomicznym podmiotu zatrudniającego. Oznacza to, że jeśli decyzja pracodawcy powoduje powstanie dodatkowych kosztów po stronie pracownika, to obowiązkiem zatrudniającego jest ich zwrot. Wprowadzenie odrębnej definicji podróży służbowej kierowców oznacza objęcie tym obowiązkiem w sposób szerszy - niż dotychczas - określonej grupy wykonujących pracę podporządkowaną. W tej sytuacji brak regulacji w ustawie o czasie pracy kierowców obliguje do ich rekompensaty za pomocą powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy. Powszechnym przepisem prawa pracy jest art. 77⁵ § 1 k.p.

2. Ryczałt za nocleg określony w aktach wewnętrznych obowiązujących u pracodawcy albo w umowie o pracę nie musi odpowiadać wysokością ryczałtom uregulowanym w rozporządzeniu z 19 grudnia 2002 r. przysługującym pracownikom sfery budżetowej (rządowej i samorządowej), odbywającym incydentalne podróże służbowe, należy się jednak pracownikowi nawet wtedy, gdy pracodawca zapewnił mu miejsce do spania w odpowiednio przystosowanej kabinie pojazdu. Traktowanie ryczałtu jako wypłaty kompensacyjnej eliminuje możliwość uznania go za wynagrodzenie za pracę.

Praca tymczasowa

Wyrok SN z dnia 19 października 2017 r., III PK 146/16

Sędzia spraw. K. Staryk

W okresie do 22 lutego 2016 r. możliwe było zatrudnianie przez agencje pracy tymczasowej opiekunek osób starszych jako pracowników tymczasowych na podstawie umowy o pracę na czas wykonania określonej pracy (art. 7 ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych), jeśli pracownica zawierając umowę o pracę, miała świadomość tymczasowości takiej pracy i wyrażała na to zgodę. Faktyczne zakończenie opieki nad osobą starszą determinowało, zgodnie z art. 30 § 1 pkt 5 k.p. rozwiązanie umowy z dniem ukończenia pracy, dla której wykonania była zawarta.

Urlop wypoczynkowy - ekwiwalent

Wyrok SN z dnia 17 października 2017 r., II PK 287/16

Sędzia spraw. Z. Myszka

Przepisy, ani zasady prawa pracy nie stwarzają przeszkód prawnych, aby w porozumieniu rozwiązującym stosunek pracy jego strony dobrowolnie uzgodniły obowiązek pracownika wykorzystania zarówno należnego jak i zaległego urlopu wypoczynkowego do ustalonego dnia rozwiązania umowy o pracę, z zatem także w okresie zwolnienia pracownika z obowiązku świadczenia pracy (art. 30 § 1 pkt 1 k.p i art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Umowa o pracę - treść

Wyrok SN z dnia 17 października 2017 r., II PK 290/16

Sędzia spraw. Z. Myszka

Nieobjęte treścią stosunku pracy sporne roszczenia z tytułu przyrzeczonego niepracowniczego sponsoringu trenera klubu piłkarskiego nie mogą być dochodzone w postępowaniu przed sądem pracy.

Stosunek pracy członka zarządu spółki kapitałowej

Wyrok SN z dnia 5 października 2017 r., I PK 287/16

Sędzia spraw. Z. Myszka

1. Podmiot działający w imieniu pracodawcy bez wymaganego prawem umocowania nie legitymuje się statusem osoby wyznaczonej do dokonywania ważnych i prawnie skutecznych czynności z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 3-1 k.p.

2. W sprawach z zakresu prawa pracy sądy pracy są uprawnione do suwerennej oceny ważności uchwał organów kolegialnych spółek kapitałowych w przedmiocie spornych uprawnień ze stosunku pracy członka zarządu spółki kapitałowej, bez

względu na potencjalne lub terminowe zaskarżenie takich uchwał w trybie przepisów Kodeksu spółek handlowych.

3. Nieważne jest przyznanie członkowi zarządu spółki kapitałowej prawa do jakichkolwiek świadczeń ze stosunku pracy przez podmiot nieuprawniony, który działał bez lub z przekroczeniem wymaganego prawem umocowania do dokonywania za pracodawcę czynności z zakresu prawa pracy z członkiem zarządu tj. z naruszeniem art. 379 § 1 i art. 388 § 1 i 3 k.s.h. oraz art 3¹ k.p.

Układ zbiorowy pracy - premia

Wyrok SN z dnia 24 października 2017 r., I PK 289/16

Sędzia spraw. K. Rączka

1. Z umownego charakteru zakładowego układu zbiorowego pracy wynika, że partnerzy społeczni, w granicach obowiązującego prawa, mają swobodę co do ustalenia treści układu. W przypadku zawarcia w układzie zbiorowym pracy uprawnienia pracodawcy do wstrzymania lub ograniczenia premii przewidzianej w treści układu, nie ma zatem obowiązku ustalenia w tym układzie jakiejś szczególnej procedury skorzystania z tego uprawnienia (art. 241² § 1 k.p.).

2. Prawo do premii regulaminowej, co do którego warunki nabycia przewidziane w odpowiednich aktach prawa pracy jeszcze się nie ziściły lub co do którego ziściły się warunki negatywne jego nabycia, nie jest objęte ochroną praw nabytych wynikającą z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

Mobbing - zadośćuczynienie

Wyrok SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., I PK 206/16

Sędzia spraw. K. Gonera

1. Pojęcie „odpowiednia suma” użyte w art. 94³ § 3 k.p., której może domagać się pracownik w przypadku rozstroju zdrowia, jest pojęciem niedookreślonym. W orzecznictwie przyjmuje się, że zadośćuczynienie ma mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość.

2. Przy ocenie „odpowiedniej sumy” należy brać pod uwagę wszystkie okoliczności danego wypadku, mające wpływ na rozmiar doznanej krzywdy. Zadośćuczynienie powinno więc mieć charakter całościowy i obejmować zarówno cierpienia fizyczne (a więc ból i inne dolegliwości), jak i psychiczne (czyli negatywne uczucia doznawane w związku z cierpieniami fizycznymi lub następstwami uszkodzenia ciała czy rozstroju zdrowia) już doznane, jak i te, które wystąpią w przyszłości.

3. Niezależnie od tego, za którym z poglądów dotyczących zasady odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy za mobbing (czy odpowiedzialność ta kształtuje się według wzorca odpowiedzialności deliktowej, czy też raczej

odpowiedzialności kontraktowej) przemawia więcej argumentów nie ulega wątpliwości, że mobbing jest zjawiskiem negatywnym, niepożądanym, a interpretacja przepisów kształtujących odpowiedzialność pracodawcy za skutki mobbingu powinna uwzględniać cel, jakim jest całkowite wyeliminowanie tego zjawiska ze środowiska pracy. Z tej perspektywy może się wydawać, że przypisanie odpowiedzialności za mobbing także funkcji represyjnej (zarówno w stosunku do mobbera, jak i w stosunku do pracodawcy odpowiedzialnego za przeciwdziałanie mobbingowi), jak i funkcji prewencyjno- wychowawczej (w stosunku do pracodawcy i wszystkich pracowników) jest właściwe a nawet pożądane. Jednak funkcje te realizują inne przepisy (np. administracyjne lub karne), a nie art. 94-3 § 3 k.p.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Związek zawodowy – pełnomocnik procesowy

Uchwała SN z dnia 8 listopada 2017 r., III UZP 7/17
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Istnienie jakichkolwiek stosunków prawnych łączących ubezpieczonego z pracodawcą, u którego działa związek zawodowy, nie ma znaczenia dla skuteczności udzielenia pełnomocnictwa przedstawicielowi tego związku zawodowego (art. 465 § 1 k.p.c.).

Przywrócenie praw pracowniczych

Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 674/16
Sędzia spraw. B. Cudowski

1. Możliwość zaliczenia okresu pozostawania bez pracy do stażu pracy w warunkach szczególnych musi jednoznacznie wynikać z obowiązującego przepisu prawa ubezpieczeń społecznych.

2. Okres pozostawania bez pracy z powodu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 1 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz. U. z 1989 r. Nr 32, poz. 172 ze zm.) nie może być zaliczony do okresu pracy w warunkach szczególnych.

Zawieszenie lub zmniejszenie emerytury i renty

Postanowienie SN z dnia 26 września 2017 r., II UK 543/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

Żądanie wypłaty emerytury należnej za okres roczny objęty rozliczeniem, stosownie do § 8 i 9 rozporządzenia z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania i zmniejszania emerytury i renty (Dz.U. Nr 58, poz. 290) nie jest ograniczone terminem.

Praca w szczególnych warunkach

Wyrok SN z dnia 16 stycznia 2017 r., III UK 16/17
Sędzia spraw. B. Cudowski

Brak jest podstaw do przyjęcia, że w każdym przypadku prace wykonywane w wykopach o głębokości poniżej 3 m nie mogą być zaliczone jako wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych. W takich przypadkach konieczne jest rozstrzygnięcie czy praca w takich wykopach cechowała się znaczną szkodliwością dla zdrowia, znacznym stopniem uciążliwości lub wymagała wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Praca w szczególnych warunkach - Emerytura pomostowa

Wyrok SN z dnia 21 listopada 2017 r., I UK 472/16
Sędzia spraw. H. Kiryło

Stojąc na gruncie kwalifikowania pracy górniczej, o jakiej mowa w art. 11 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.), jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 tego aktu, trzeba przyznać, że żadne przepisy tejże ustawy nie regulują kwestii łączenia w wymaganym stażu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze prac wymienionych pod poszczególnymi pozycjami załączników nr 1 i 2 do ustawy, a także łączenia tych prac z pracą górniczą, o jakiej mowa w art. 11 ustawy. Nie ma jednak żadnych racjonalnych i aksjologicznych przesłanek, aby taką możliwość wykluczyć.

Wyrok SN z dnia 26 grudnia 2017 r., II UK 30/17
Sędzia spraw. J. Iwulski

Wykonywana do dnia 1 stycznia 2009 r. praca polegająca na dozorze inżynieryjno - technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm. - dział XIV, poz. 24 tego wykazu) może być kwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze polegająca na bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego (poz. 13

załącznika nr 2 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.), co stanowi jedną z przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 49 tej ustawy.

Dowodowe postępowanie - opinia biegłego

Wyrok SN z dnia 16 maja 2017 r., I UK 207/16
Sędzia spraw. K. Gonera

Opinia lekarza sporządzona na potrzeby innego postępowania sądowego nie ma rangi dowodowej opinii biegłego (art. 278 k.p.c.), ma natomiast rangę dowodu z dokumentu prywatnego (art. 245 k.p.c.), czyli taką samą jak każde inne zaświadczenie lekarskie wystawione przez lekarza leczącego stronę (diagnozujące jej stan zdrowia, zalecające przeprowadzenie badań lub określoną terapię itd.). Nie może być zatem zupełnie zignorowana przez sąd w postępowaniu, w którym powołano się na taką opinię albo złożono jej odpis

Renta socjalna

Wyrok SN z dnia 12 października 2017 r., I UK 415/16
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Ocena niezdolności do pracy wymaga wiadomości specjalnych i musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych. Sąd nie może - przy ocenie opinii biegłych, dostarczających sądowi wiedzy specjalistycznej koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe (w tym przypadku rentę socjalną), w szczególności rodzaju występujących schorzeń, stopniu ich zaawansowania oraz nasileniu związanych z nimi dolegliwości lub dysfunkcji organizmu, stanowiących łącznie o zdolności do wykonywania zatrudnienia bądź braku takiej zdolności - oprzeć się na własnym przekonaniu, wiedzy powszechnej, zasadach logicznego myślenia, które to kryteria ze zrozumiałych względów nie obejmują specjalistycznej wiedzy medycznej, lecz w razie istotnych różnic między opiniami biegłych musi zasięgnąć opinii kolejnych biegłych albo doprowadzić do konfrontacji biegłych, którzy wydali sprzeczne opinie.

2. Odmienna ocena stanu zdrowia ubezpieczonego przez komisję lekarską ZUS i przez biegłego w toku procesu nie musi świadczyć o błędzie w ustaleniach faktycznych organu rentowego, zwłaszcza gdy w toku postępowania były wydane przez biegłych lekarzy tej samej specjalności różne opinie. Kwestia oceny niezdolności do pracy (całkowita czy częściowa, trwała czy okresowa) może być trudna do oceny, jeżeli schorzenia i dolegliwości ubezpieczonego uchylają się spod łatwych ocen.

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego

Wyrok SN z dnia 11 stycznia 2017 r., II UK 650/16

Sędzia spraw. K. Staryk

Podleganie ustawodawstwu państwa członkowskiego bezpośrednio przed rozpoczęciem delegowania do pracy w innym państwie Unii Europejskiej, oznacza w przypadku Polski, nie tylko podleganie ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ale również podleganie systemowi zabezpieczenia społecznego, obejmującego również ubezpieczenie zdrowotne, zasiłki chorobowe, zasiłki dla bezrobotnych oraz szeroko rozumiane świadczenia rodzinne (art. 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/09 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/04 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w związku z art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/04 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego). Podleganie takiemu ustawodawstwu nie powinno być przerwane w okresie ostatniego miesiąca przed delegowaniem, podjęciem pracy lub działalności gospodarczej za granicą.

Wyrok SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., I UK 310/16

Sędzia spraw. H. Kiryło

1. Wynikający z art. 9 pkt 4 umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, podpisana w Warszawie dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 46, poz. 374) obowiązek ustalenia tzw. świadczenia umownego (proporcjonalnego/częściowego) ma zastosowanie tylko wtedy, gdy nie jest możliwe ustalenie prawa do świadczenia tylko na podstawie okresów ubezpieczenia przebytych w Polsce lub gdy mimo takiej możliwości świadczenie proporcjonalne okaże się korzystniejsze dla ubezpieczonego od obliczonego wyłącznie przy uwzględnieniu okresów ubezpieczenia przebytych w Polsce.

2. Skoro emerytury z art. 27 i art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) są odrębnymi świadczeniami emerytalnymi, to fakt legitymowania się zsumowanymi „polskimi” i „amerykańskimi” okresami ubezpieczenia uprawniającymi do proporcjonalnej emerytury z art. 27 ustawy nie stanowi negatywnej przesłanki przyznania emerytury z art. 28 tego aktu, obliczonej wyłącznie na podstawie „krajowych” okresów ubezpieczenia, jeżeli wnioskodawca posiada wymagany tym przepisem staż ubezpieczenia przebyty w Polsce, ustalony zgodnie z polskimi przepisami ubezpieczenia społecznego, a więc obejmujący zdefiniowane tymi przepisami okresy składkowe i nieskładkowe, a także uzupełniające ów staż okresy rolniczego ubezpieczenia społecznego albo okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w takim gospodarstwie.

Działalność gospodarcza - zasiłek chorobowy

Wyrok SN z dnia 5 grudnia 2017 r., II UK 605/16
Sędzia spraw. Z. Myszka

W razie nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniom chorobowym z tytułu prowadzenia własnej pozarolniczej działalności, a następnie z tytułu współpracy przy prowadzeniu takiej działalności przez inną osobę, w tym także i w szczególności przez osobę bliską, do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się przeciętny przychód za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy (art. 48 ustawy zasiłkowej).

Renta z tytułu niezdolności do pracy

Wyrok SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., I UK 322/16
Sędzia spraw. K. Gonera

Ocena dokumentacji medycznej przedstawionej przez ubezpieczonego w toku postępowania apelacyjnego w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy wymagała wiadomości specjalnych (art. 278 k.p.c.).

Bez oceny dokonanej przez biegłych lekarzy odpowiedniej specjalności nie jest możliwe arbitralne stwierdzenie, że dokumentacja medyczna przedstawiona przez skarżącego w toku postępowania apelacyjnego obrazuje inny stan zdrowia niż ten, który był przedmiotem oceny przez lekarza orzecznika ZUS (komisję lekarską ZUS) w chwili wydania decyzji odmawiającej przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd nie może odrzucić złożonych przez skarżącego dokumentów przed ustaleniem, co faktycznie z nich wynika dla oceny zgodności z prawem i zasadności zaskarżonej decyzji organu rentowego.

Wcześniejsza emerytura

Wyrok SN z dnia 7 grudnia 2017 r., II UK 620/16
Sędzia spraw. B. Bieniek

Podstawy do nabycia prawa do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem w myśl art. 186 ust. 3 w związku z art. 195 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017r. poz. 1383) oraz w myśl art. 58 ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017r., poz. 1952), są od siebie niezależne. Wybór właściwego reżimu zależy od spełnienia określonych przesłanek, a nie od dnia złożenia wniosku.

Sprawy różne

Skarga kasacyjna - dopuszczalność

Postanowienie SN z dnia 25 października 2017 r., II UZ 82/17
Sędzia spraw. Z. Myszka

Sąd drugiej instancji po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy nie ma kognicji ani jurysdykcji do odrzucenia skargi kasacyjnej.

Sądowa wykładnia prawa

Postanowienie SN z dnia 17 października 2017 r., II PZ 20/17
Sędzia spraw. Z. Myszka

Uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji jest niedopuszczalne według art. 386 § 6 k.p.c., jeżeli sporna pozostaje tylko wykładnia prawa i/lub prawidłowe zastosowanie przepisów prawa materialnego lub procesowego.

Wznowienie postępowania

Postanowienie SN z dnia 12 października 2017 r., I UZ 33/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Przewidziane w art. 403 § 2 k.p.c. „wykrycie środków dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu”, odnosi się do dowodów wówczas istniejących, lecz nieznanych stronom, a także dowodów, których w czasie poprzedniego postępowania nie można było powołać, gdyż dopiero po jego zakończeniu pojawiła się możliwość ich przeprowadzenia.

Postanowienie SN z dnia 25 października 2017 r., II PZ 23/17
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Jeżeli Sąd pierwszej instancji wyda postanowienie o wznowieniu postępowania i rozpozna merytorycznie sprawę, a apelujący na podstawie art 380 k.p.c. nie wniesie rozpoznanie tego niezaskarżalnego orzeczenia, to Sąd drugiej instancji traci możliwość odrzucenia skargi o wznowienie postępowania.

Skarga kasacyjna - termin do wniesienia skargi

Postanowienie SN z dnia 12 października 2017 r., I UZ 32/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego do reprezentowania strony w postępowaniu kasacyjnym powinien być złożony we właściwym sądzie (art. 117 § 4 k.p.c.) przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (art. 398⁵ par.

1, art. 124 § 3 k.p.c.). Sądem właściwym nie jest w tym przypadku Sąd Najwyższy. Spóźniony wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu uzasadnia odrzucenie skargi kasacyjnej jako wniesionej po terminie (art. 398⁶ § 2 lub 3 k.p.c.).

Dopuszczalność zażalenia na postanowienie Sądu Najwyższego

Postanowienie SN z dnia 12 października 2017 r., I PZ 13/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Na postanowienie Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ k.p.c.) oraz na zawarte w tym postanowieniu orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 k.p.c.) nie przysługuje zażalenie.

Postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2017 r., I UO 4/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Na postanowienie Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ k.p.c.) nie przysługuje zażalenie.

Przewlekłość postępowania

Postanowienie SN z dnia 20 grudnia 2017 r., III SPP 52/17
Sędzia spraw. B. Cudowski

Zmiany organizacyjne i braki kadrowe nie mogą uzasadniać przewlekłości postępowania sądowego.

Na postanowienie Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ k.p.c.) nie przysługuje zażalenie.

Skarga o wznowienie postępowania - dopuszczalność skargi

Postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2017 r., I UO 2/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Od postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ k.p.c.), nie przysługuje skarga o wznowienie postępowania na podstawie art. 403 k.p.c., ponieważ skarga o wznowienie może być - co do zasady - skierowana tylko w stosunku do prawomocnego wyroku (art. 399 k.p.c.).

Umorzenie postępowania cywilnego

Postanowienie SN z dnia 21 września 2017 r., I PZ 8/17
Sędzia spraw. K. Gonera

1. W celu zapobiegnięcia umorzeniu postępowania zawieszzonego na podstawie art. 178 k.p.c. wystarczające jest samo złożenie wniosku o jego podjęcie przed upływem tego terminu liczonego od daty zawieszenia. Wniosek o podjęcie zawieszzonego postępowania nie musi zawierać jakiegokolwiek uzasadnienia. Jest to prosta czynność procesowa, jej podjęcie nie wymaga znacznego nakładu czasu i pracy, poza samym sporządzeniem wniosku i złożeniem go w sądzie. Kontynuacja postępowania zależy w tej sytuacji wyłącznie od woli strony. Wola ta może być zademonstrowana w jakikolwiek sposób przewidziany dla podejmowania czynności procesowych. Obecnie dysponentem postępowania cywilnego jest wyłącznie strona. Na niej spoczywa obowiązek aktywności procesowej i jej ryzykiem jest niepodjęcie czynności procesowych mogących ją uchronić od niekorzystnych skutków.

2. Brak winy w niedokonaniu w terminie czynności procesowej (np. złożeniu wniosku podjęcie zawieszzonego postępowania) przyjmuje się wówczas, gdy wystąpiły przeszkody niezależne od strony. Oceniając winę strony lub jej brak w uchybieniu terminowi dokonania czynności procesowej (art. 168 § 1 k.p.c.), należy brać pod uwagę nie tylko okoliczności, które uniemożliwiły stronie dokonanie tej czynności w terminie, lecz także okoliczności świadczące o podjęciu lub niepodjęciu przez stronę działań mających na celu zabezpieczenie się przed niedotrzymaniem terminu.

Opłaty sądowe

Postanowienie SN z dnia 29 sierpnia 2017 r., I UZ 27/17
Sędzia spraw. K. Gonera

Połączenie kilku odrębnych spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia na podstawie art. 219 k.p.c. nie tworzy nowej jednej sprawy. W każdej z połączonych spraw zapada osobne rozstrzygnięcie, nawet jeżeli przybiera procesową formę jednego orzeczenia. Wyrok sądu okręgowego odnosi się formalnie do trzech decyzji organu rentowego i oddala odwołania (a nie odwołanie) od tych decyzji wniesione przez płatnika składek i troje ubezpieczonych. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że od apelacji płatnika składek powinna zostać uiszczona opłata sądowa w kwocie 90 zł, czyli trzy razy po 30 zł, skoro zaskarżył on w całości wyrok Sądu Okręgowego, dotyczący trzech odwołań od trzech decyzji zaskarżonych w połączonych do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawach.

Wniesienie przez skarżącego opłaty w niepełnej wysokości (30 zł) - przy założeniu samodzielności połączonych spraw - nie mogło doprowadzić do odrzucenia apelacji w całości, gdyż nie ulega wątpliwości, że co najmniej jedna należna opłata (od zaskarżenia wyroku w części oddalającej jedno z odwołań od jednej z decyzji organu rentowego) została uiszczona prawidłowo. Przed częściowym odrzuceniem apelacji sąd apelacyjny powinien był wezwać pełnomocnika skarżącego do jednoznacznego wyjaśnienia, w stosunku do której decyzji organu rentowego wniósł prawidłowo opłaconą apelację. Skoro, zdaniem sądu apelacyjnego, nie było wystarczających

podstaw do oceny, która z połączonych spraw została zaskarżona należycie opłaconą apelacją, należało wezwać pełnomocnika skarżącego (na podstawie art. 130 k.p.c.) do sprecyzowania zakresu zaskarżenia.

Postanowienie SN z dnia 29 sierpnia 2017 r., I UZ 22/17
Sędzia spraw. K. Gonera

W zakresie kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy w ramach rozpoznawania zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej nie wchodzi merytoryczne rozpoznanie wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, a jedynie kontrola, czy odmowa zwolnienia od kosztów sądowych poprzedzająca odrzucenie skargi kasacyjnej była uzasadniona. To sąd apelacyjny przed odrzuceniem skargi kasacyjnej powinien dać wyraz ocenie stanu majątkowego skarżącego, w szczególności przesłanek zwolnienia go od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym wynikających z art. 102 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w kontekście podnoszonych przez skarżącego okoliczności dotyczących jego sytuacji majątkowej.

Apelacja

Postanowienie SN z dnia 8 sierpnia 2017 r., I UZ 21/17
Sędzia spraw. K. Gonera

W przyjętym modelu apelacji pełnej sąd drugiej instancji ma rozstrzygnąć, czy przytoczone przez strony zarzuty apelacyjne oraz okoliczności, które uwzględni z urzędu, uzasadniają wniosek o zmianę lub uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji. Rozpoznając sprawę na podstawie materiału procesowego zebranego w obu instancjach, sąd odwoławczy decyduje o tym, czy dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, ewentualnie ponowione i uzupełnione w drugiej instancji, naświetliły dostatecznie sporne fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie występują przesłanki z art. 386 § 4 k.p.c., gdy sąd odwoławczy kwestionuje trafność lub kompletność ustaleń faktycznych niezbędnych dla zastosowania prawa materialnego. Nie zachodzą one również wtedy, gdy sąd odwoławczy dostrzega luki w ustalonym stanie faktycznym, ponieważ wydanie wyroku kasacyjnego uzasadnia jedynie konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

IV. OPRACOWANIA I ANALIZY

dr Monika Domańska

Dopuszczalność zażalenia na postanowienie asesora sądowego (Notatka do sprawy III PZP 4/17)

I. Przedmiot i uzasadnienie zagadnienia prawnego.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 29.11. 2017 r., XXI Pz 320/17 wydanym na skutek zażalenia Izby Administracji Skarbowej (poprzednio Izby Celnej) w W. na postanowienie Sądu Rejonowego w W. z 29.09.2017 r., VII P 856/16 przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne:

„Czy od orzeczenia asesora sądowego, który w okresie przed powierzeniem obowiązków sędziego w trybie przewidzianym w art. 106i § 7 i 8 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062 j.t. ze zm.) - na podstawie art. 106i § 10 w zw. z art. 2 ust. 2a tej ustawy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości wskazane w art. 2 § 2 w/w ustawy przysługuje na podstawie art. 394 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 j.t. ze zm.) zażalenie do sądu drugiej instancji czy też skarga o której mowa w art. 398²² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego?”

W sprawie, w której Sąd Okręgowy w W. przedstawił to zagadnienie powód Krzysztof B. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej Izby Celnej w W. kwoty 4.930,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1.07.2010 r. tytułem należnych środków na zagospodarowanie na podstawie art. 85 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej oraz zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego.

W punkcie IV wyroku z 20.02.2017 r. Sąd Rejonowy w W. obciążył stronę pozwaną kosztami procesu w całości, a szczegółowe ich wyliczenie pozostawił referendarzowi sądowemu.

Postanowieniem z 29.09.2017 r. orzeczenie w przedmiocie kosztów postępowania wydał Asesor Sądu Rejonowego w W.

Pozwany wniósł zażalenie na powyższe postanowienie.

Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu tego zażalenia dostrzegł zagadnienie prawne budzące poważną wątpliwość, sformułowaną w przedstawionym pytaniu. Rozstrzygnięcie tej wątpliwości warunkuje rozpoznanie środka odwoławczego przez sąd właściwy.

Uzasadniając zadane pytanie Sąd wskazał, że od dnia 21.06.2017 r. obowiązują przepisy wprowadzone art. 2 pkt 36 ustawy z dnia 11.05.2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 1139). W myśl art.

106i § 7 ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062 j.t. ze zm.) (dalej u.s.p.) Minister Sprawiedliwości przedstawia Krajowej Radzie Sądownictwa wykaz już mianowanych asesorów, zaś powierzenie im obowiązków sędziego będzie odbywało się na podstawie pozytywnej uchwały Rady. Mianowany asesor po upływie miesięcznego terminu od dnia przedstawienia kandydata Krajowej Radzie Sądownictwa lub też w przypadku wyrażenia przez Radę sprzeciwu, od dnia uchylecia takiej uchwały - rozpoczyna wykonywanie obowiązków sędziego. W związku z regulacją określoną art. 106i § 10 u.s.p., asesor sądowy do czasu upływu miesięcznego terminu na złożenie sprzeciwu przez Krajową Radę Sądownictwa albo uchylecia uchwały Krajowej Rady Sądownictwa wyrażającej sprzeciw, wykonuje wyłącznie czynności określone w art. 2 § 2 cyt. ustawy, tj. zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości, które należą do obowiązków referendarzy sądowych i starszych referendarzy sądowych. Powyższe wynika z art. 2 § 2a powołanej ustawy. Przywołana regulacja oznacza, że zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości asesory sądowi mogą wykonywać dopiero po powierzeniu im pełnienia obowiązków sędziego, w trybie przewidzianym w art. 106i § 7 i 8, czyli po uzyskaniu tzw. *votum*.

W ocenie Sądu Okręgowego należy rozważyć problem z procesowym traktowaniem orzeczeń asesorów, którym nie powierzono obowiązków sędziego. Ustawy procesowe nie uzależniły orzeczenia od rodzaju sprawy - z zakresu wymiaru sprawiedliwości i z zakresu ochrony prawnej, lecz od kryterium podmiotowego - orzeczenia referendarzy sądowych oraz orzeczenia sądu. W myśl art. 394 § 1 k.p.c. na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie oraz postanowienia wymienione w pkt 1-12 tego przepisu przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji. Zgodnie zaś z art. 398²² § 1 k.p.c. na orzeczenia referendarza sądowego co do istoty sprawy oraz na orzeczenia kończące postępowanie, jak również na orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4 i 5-9, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w art. 394 k.p.c. i art. 398²² k.p.c. ustawodawca przewidział dwa odrębne środki zaskarżenia w zależności od rodzaju orzeczenia, tj. odpowiednio od orzeczenia referendarza sądowego i od postanowienia sądu oraz zarządzenia Przewodniczącego. Formę orzeczenia referendarza sądowego ustawy procesowe zastrzegają dla orzeczeń wydawanych przez referendarzy i od tych orzeczeń przysługuje skarga. Od postanowienia wydanego przez sąd przysługuje zażalenie. Na gruncie ustaw procesowych zdaje się nie być miejsca na trzeci rodzaj orzeczenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego można po pierwsze przyjąć, że orzeczenia wydawane przez asesorów sądowych, którym nie powierzono obowiązków sędziego, należy traktować jak orzeczenia referendarzy sądowych, co oznacza wprost, że w miejsce środków odwoławczych (apelacji, zażalenia) przysługuje na nie skarga. Do wniosku takiego prowadzi przyjęcie, że zażalenie jako środek zaskarżenia przysługuje tylko wówczas, gdy decyzja została podjęta w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a te zadania wykonują wyłącznie sędziowie oraz asesory sądowi - ale od momentu, w którym następuje powierzenie im obowiązków sędziego (art. 2 § 1

i 1a w zw. z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP). Przy takiej wykładni zakresu zadań wykonywanych przez asesora sądowego, których datą graniczną są zdarzenia określone w art. 106i § 8 u.s.p. można uznać, że do czasu rozpoczęcia wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (art. 2 § 1a u.s.p.) od decyzji podejmowanych przez asesora sądowego w ramach zadań z zakresu ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości, właściwy środek zaskarżenia stanowi skarga na orzeczenie referendarza sądowego na podstawie art. 398²² § 1 k.p.c.

Po drugie, uzasadnione może być stanowisko, zgodnie z którym orzeczenia wydawane przez asesorów sądowych, którym nie powierzono obowiązków sędziego, należy traktować jak orzeczenia sądu, co oznacza wprost, że przysługującym od nich środkami odwoławczymi są zażalenia i apelacje (np. od wpisu w księdze wieczystej) lub inne środki przewidziane przez ustawy procesowe (np. sprzeciw od nakazu zapłaty). Ponadto żaden z przepisów ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych dotyczących asesorów sądowych nie odwołuje się do regulacji dotyczących referendarzy sądowych. Jak zaznaczył Sąd Okręgowy, sąd może wydawać orzeczenia zarówno w zakresie wymiaru sprawiedliwości jak i ochrony prawnej. W składzie sądu może brać udział zarówno sędzia jak i asesor sądowy. Skoro asesor sądowy nie jest referendarzem, to może orzekać wyłącznie jako członek składu sądu - w sprawach, w których zgodnie z art. 2§ 1a lub zgodnie z art. 2 § 2a u.s.p. ma prawo orzekać, z zatem przed uzyskaniem *votum* - tylko w sprawach z zakresu ochrony prawnej. Sąd zaznaczył, że zgodnie z ustawami procesowymi od orzeczenia sądu przysługują inne środki odwoławcze niż od orzeczenia referendarza sądowego, niezależnie od tego, czy orzeczenie wydał sędzia, czy asesor sądowy.

Sąd Okręgowy podkreślił, że ustawa prawo o ustroju sądów powszechnych reguluje wyłącznie kompetencje do orzekania sędziów, asesorów sądowych i referendarzy sądowych, lecz nie reguluje trybu w jakim następuje wydanie orzeczenia. Dopiero ustawy procesowe stanowią, że referendarz nie orzeka jako sąd, lecz jako osoba posiadająca kompetencje z zakresu ochrony prawnej. W tym kontekście Sąd zwrócił uwagę na pewnego rodzaju wyjątkowość skargi, która jak wskazał ustawodawca, przysługują wyłącznie na orzeczenie referendarza sądowego. Zaznaczył, że jeżeli zatem nie ma podstaw do wyodrębnienia asesora sądowego jako odrębnego od sądu organu lub stosowania do asesorów przepisów proceduralnych dotyczących skargi, być może orzeczenia asesorów w okresie przed uzyskaniem *votum*, należy traktować jak orzeczenia sądu od których na podstawie art. 394 § 1 k.p.c. przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji.

W ocenie Sądu Okręgowego przyjęcie pierwszego z przedstawionych stanowisk prowadziłoby do dualizmu środków zaskarżenia przysługujących na orzeczenia asesora. Rodzaj środka odwoławczego byłby bowiem uzależniony od tego, czy asesorowi powierzono już czynności z zakresu wymiaru sprawiedliwości, czy też nie. Skoro bowiem asesor, któremu powierzono czynności z zakresu wymiaru sprawiedliwości, może wykonywać czynności z zakresu ochrony prawnej, konieczne byłoby wskazywanie w sentencji orzeczenia, czy zostało ono wydane przez asesora sądowego, któremu powierzono już zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości, czy też asesora sądowego, który wykonuje jedynie czynności z zakresu ochrony prawnej.

W przeciwnym razie strona nie będzie wiedziała jakiego rodzaju środek odwoławczy będzie jej przysługiwał.

II. Analiza zagadnienia prawnego.

1. Analizę wiodącego zagadnienia należy rozpocząć od przypomnienia, że instytucja asesora sądowego została usunięta z systemu prawa w skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego (TK) K z 24.10.2007 r., SK 7/06, w którym orzekł, że art. 135 § 1 ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (u.s.p.) (przewidujący możliwość powierzenia asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich przez Ministra Sprawiedliwości) był niezgodny z art. 45 § 1 Konstytucji RP. W konsekwencji, Dział III u.s.p. został uchylony przez art. 60 pkt 12 ustawy z 23.01.2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U.2009.26.157). Z dniem 4.03.2009 r. w sądach powszechnych przestał istnieć urząd asesora sądowego. Zaznaczenia wymaga, że podstawowy powód przyjęcia wskazanej konkluzji TK był związany z uprawnieniem Ministra Sprawiedliwości do usunięcia asesora sądowego wykonującego czynności sędziowskie oraz z brakiem odpowiednich materialnoprawnych i proceduralnych gwarancji chroniących przed uznaniowością tego uprawnienia. Wersja u.s.p. z 2001 r. nie określała tego, jakie okoliczności faktyczne mogły służyć za podstawę skorzystania z w/w uprawnienia, stąd założenie o możliwości podjęcia decyzji przez Ministra Sprawiedliwości z uwagi na treść orzeczeń asesora sądowego, nie było wykluczone. Należy dalej podkreślić, iż TK nie wykluczył jednak, by asesorowie sądowi lub podobni urzędnicy mogli wykonywać czynności sędziowskie pod warunkiem, iż korzystaliby z wymaganych gwarancji niezawisłości.

Z powyższym stanowiskiem, w kwestii ukształtowania kompetencji asesora, w zgodzie pozostawał także ETPC, który orzekł w sprawach wytoczonych przeciwko Polsce w związku z wydaniem orzeczenia przez asesora sądowego (np. wyrok ETPC z 30.11.2010 r., w sprawie *H. Urban i R. Urban przeciwko Polsce*, skarga nr 23614/08; wyrok ETPC 14.06.2011 r., w sprawie *Garlicki przeciwko Polsce*, skarga nr 36921/07; wyrok ETPC z 10.01.2012 r., w sprawie *Pohoska przeciwko Polsce*, nr skargi 33530/06). Wobec wyraźnego nawiązania art. 45 ust. 1 Konstytucji RP do art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.), ETPC dochodził do konkluzji, że rozstrzygając, czy dane ciało może zostać uznane za "niezawisłe" - zwłaszcza niezawisłe w stosunku do władzy wykonawczej i stron sporu - należy mieć na względzie, między innymi, sposób wyznaczania członków takiego ciała oraz czas trwania ich kadencji, istnienie gwarancji przeciwko wywieraniu na nich nacisków oraz kwestię, czy ciało prezentuje się [społeczeństwu] jako ciało niezawisłe. Wymóg niezależności od władzy wykonawczej jest stosowany w taki sam sposób, zarówno w odniesieniu do "sędziego", jak i do "urzędnika" wskazanego w art. 5 ust. 3 Konwencji.

Wychodząc naprzeciw wymogom określonym w orzecznictwie w/w Trybunałów, ustawodawca podjął się zadania przywrócenia instytucji asesora sądowego do obowiązującego porządku prawnego ustawą z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo

o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, a istotne zmiany do pierwotnego założenia wprowadziła ustawa z 11.05.2017 r., o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2017.1139). W uzasadnieniu do projektu tej ostatniej wyraźnie podkreślono, że projektowana regulacja czyni zadość konstytucyjnej zasadzie orzekania przez organ niezawisły, podlegający tylko Konstytucji i ustawom (art. 106j § 1 u.s.p.), przewidując szereg rozwiązań, które mają tę niezawisłość gwarantować.

2. Zgodnie z założeniami ustawodawcy, gwarancje niezależności i niezawisłości asesora sądowego realizowane są przez przyzmat wprowadzonych nowych zasad powoływania, powierzania pełnienia funkcji sędziowskich, oraz jego odwoływania. Kształt pozycji ustrojowej asesorów sądowych w znacznym stopniu zbliża się do pozycji ustrojowej sędziów oddalając się tym samym od referendarzy sądowych (np. złożenie asesora z urzędu oraz stosowanie innych kar dyscyplinarnych ukształtowane zostało na takich samych zasadach, co w przypadku sędziów). Wektor tych różnic zaznacza się w wyraźnie odmiennej regulacji stosunku służbowego asesora i referendarza. Z perspektywy analizowanego zagadnienia, istotna jest przede wszystkim ta część regulacji, która określa zakres powierzanych zadań asesorom sądowym i okres, na jaki zostały im powierzone, co zostało w u.s.p. funkcjonalnie powiązane z charakterem stosunku służbowego jaki został przypisany asesorom. W tym kontekście należy wyróżnić następujące okresy: 1) aplikant sędziowski (lub prokuratorski), który złożył egzamin z wynikiem pozytywnym jest przez Ministra Sprawiedliwości mianowany na asesora sądowego na czas nieokreślony; 2) w ciągu 14 dni od dnia otrzymania aktu mianowania asesor obejmuje stanowisko; 3) asesor sądowy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej inne niż wymiar sprawiedliwości: a) do czasu upływu miesięcznego terminu od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości do KRS wykazu mianowanych asesorów i wniosku o powierzenie pełnienia obowiązków sędziego (przepisy u.s.p. nie przewidują, w jakim terminie Minister Sprawiedliwości przedstawia taki wykaz do KRS), b) lub do dnia uchylenia uchwały KRS wyrażającej sprzeciw wobec wniosku, o którym mowa w pkt a; 4) po upływie terminów wskazanych w pkt a lub b asesor sądowy pełni obowiązki sędziego przez 4 lata; 5) przed upływem 36 miesięcy pełnienia obowiązków sędziego, asesor składa do prezesa właściwego sądu okręgowego wnioski o powołanie na stanowisko sędziego sądu rejonowego.

Z przedstawionej periodyzacji wynika, że mianowany asesor sądowy, do czasu upływu terminów przewidzianych w/w pkt 3 a i b nie pełni obowiązków sędziego. Innymi słowy, od czasu doręczenia asesorowi sądowemu aktu mianowania, do czasu powierzenia mu pełnienia obowiązków sędziego (tzw. *votum*), jego stosunek służbowy zostaje zawarty na czas nieokreślony a kompetencje są wyznaczone przez zakres zadań związany z wykonywaniem ochrony prawnej innej niż wymiar sprawiedliwości (art. 106i § 10 u.s.p.). Dopiero po upływie tego okresu asesor sądowy może uzyskać *votum*. Przepisy u.s.p. nie definiują co należy rozumieć pod pojęciem pełnienia obowiązków sędziego. Zasadne wydaje się założenie, że jest to cały katalog

obowiązków sędziego, który wynika z prawa ustrojowego oraz zasad etyki sędziowskiej, a zwłaszcza pełni atrybutów predystynujących do orzekania. Z punktu widzenia analizowanego zagadnienia istotna jest jednak definicja ochrony prawnej w zakresie wykraczającym poza wymierzanie sprawiedliwości. To na mocy art. 1 u.s.p. została wprowadzona możliwość powierzenia sądom w drodze ustawy - poza obszarem konstytucyjnie sprawowanego przez nie wymiaru sprawiedliwości - zadań z zakresu ochrony prawnej (§ 3). Chodzi tu zatem o zadania niestanowiące wymiaru sprawiedliwości, a należące z mocy ustaw do sądów powszechnych. W ogólnym zarysie, są to zadania, które nie polegają na rozstrzyganiu sporów i konfliktów prawnych ani na rozstrzyganiu o zasadności zarzutów karnych. Zgodnie z art. 147 § 1 u.s.p. w sądach do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie ochrony prawnej, innych niż wymiar sprawiedliwości, są zatrudniani referendarze sądowi.

Referendarz, mimo iż (jako organ sądowy) wyposażony w funkcje o charakterze jurysdykcyjnym – wykonujący zadania z zakresu ochrony prawnej - nie ma atrybutów władzy sądowniczej. Dlatego pełne prawo do sądu, jako gwarancja stron i uczestników procesu w rozumieniu art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji, została zapewniona przez wprowadzenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego (art. 398²² i art. 398²³ k.p.c.), jako instrument pozwalający na kontrolę orzeczeń referendarza przez niezawisły sąd. Z perspektywy konstytucyjnej istotne jest jedynie to, że ostateczne rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu sprawującego wymiar sprawiedliwości. Postępowanie sądowe stanowi więc niejako przedłużenie postępowania toczącego się przed urzędnikiem sądowym, w tym sensie, że to sąd rozstrzyga o danym zagadnieniu, które wcześniej było przedmiotem rozstrzygnięcia urzędnika.

3. W tym miejscu zauważyć należy, że zanim ustawa z 23.01.2009 r., o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U.2009.26.157) uchyliła dział III u.s.p. (Asesorzy sądowi i aplikacja sądowo-prokuratorska), art. 135 § 3 u.s.p. stanowił o tym, że asesor sądowy, któremu nie powierzono pełnienia czynności sędziowskich, jest upoważniony do wykonywania czynności referendarza sądowego. W obecnym stanie prawnym, nie ma identycznego upoważnienia kompetencyjnego. Istotna jest jednak treść art. 2 § 2a u.s.p., który przewiduje, że *zadania o których mowa w § 2 - tj. zadania z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości, do których wykonywania powołani są w sądach referendarze sądowi i starsi referendarze sądowi - mogą wykonywać asesorzy sądowi. Zadania te mogą wykonywać również sędziowie, jeżeli ich wykonywanie przez, referendarzy sądowych lub asesorów sądowych nie jest możliwe*. Wydaje się, że mimo pozornie podobnego brzmienia tych przepisów, to jednak ich *ratio legis* nie jest tożsame. Przede wszystkim brak wyraźnego odniesienia do braku *votum* u asesora (w art. 2§ 2a u.s.p.) nie powoduje iż staje się on niejako "dublerem kompetencyjnym" referendarza a przede wszystkim nie stanowi wyrażnie o dublowaniu (zbędnym) funkcji innych niż orzecznicze oraz ich procesowych konsekwencji. Wprawdzie art. 106i § 10 u.s.p. stanowi o wykonywaniu przez asesora sądowego zadań z zakresu tej ochrony prawnej przed uzyskaniem *votum*, to jednak – co może być dla sprawy istotne - nie ma odesłania do art. 2§ 2a u.s.p. ani do innych

przepisów stanowiących o kompetencjach referendarzy. Oczywiście przyjąć należy, że w praktyce, zarówno referendarz jak i asesor przed uzyskaniem *votum* są kompetentni do wykonywania tych samych zadań z zakresu ochrony prawnej, jednakże nie może powodować to przyjęcia *a priori*, że również skutki procesowe wykonanych zadań będą takie same. W tej perspektywie istotne jest, że również sędzia może wykonywać te same zadania, zaś uprawnienie to zostało zamieszczone w tym samym przepisie co uprawnienie asesorów sądowych („<< mogą wykonywać asesory sądowi. Zadania te mogą wykonywać również sędziowie >>”). Inne założenie mogłoby się ostać, gdyby przyjąć, że na potrzeby ustalenia zakresu kompetencji asesorów sądowych przed uzyskaniem *votum* czy referendarzy konieczne jest „wyłączenie” z kognicji sędziów szeregu spraw z zakresu ochrony sądowej, które mogą być rozstrzygane właśnie przez te podmioty. Treść art. 2 § 2a u.s.p. przeczy takiej możliwości.

4. Z wykładni art. 398²² i 398²³ k.p.c. nie wynikają jakiegokolwiek racje dla poszerzenia podmiotowego zakresu zaskarżalności orzeczeń skargą na orzeczenie referendarza sądowego. Skarga ta uważana jest za tzw. inny środek odwoławczy funkcjonujący obok środków odwoławczych zwyczajnych oraz nadzwyczajnych.

Z treści art. 398²² k.p.c. wynika w zasadzie, że wyliczenie orzeczeń referendarza zaskarżalnych skargą jest wyczerpujące. Jednak analizując przedstawione pytanie nie sposób w tym miejscu abstrahować od treści art. 130⁵ k.p.c. (którego to przepisu Sąd Okręgowy w ogóle nie dostrzegł). Przepis ten stanowi, że w przypadkach, o których mowa w art. 125 oraz art. 130-130⁴, czynności przewodniczącego może wykonywać referendarz sądowy. W literaturze podkreśla się (H. Pietrkowski, *Skarga na orzeczenie referendarza sądowego* (w:) *Czynności procesowe zawodowego pełnomocnika w sprawach cywilnych*, WKP 2014, LEX 240159), że wykładnia literalna art. 398²² k.p.c. prowadziłaby do wniosku, że do tych orzeczeń nie można zaliczyć zarządzeń, do wydania których kompetentny jest referendarz. Niemniej, przyjmując kierunek rozumowania wynikający z wykładni celowościowej, wydaje się, że zaskarżalność określonej czynności nie może być uzależniona od tego czy referendarz sądowy wykonywał ją w ramach kompetencji wyznaczonych przez art. 398²² k.p.c., czy jako przewodniczący. W innym przypadku stronie przysługiwałoby zażalenie na zarządzenie przewodniczącego (mimo iż podjął je referendarz), oraz skarga na zarządzenie podjęte przez referendarza w określonym postępowaniu. Dlatego zakresem pojęcia "orzeczenia referendarza sądowego" należałoby objąć zarówno postanowienia jak i zarządzenia podejmowane w ramach przyznanych ustawą kompetencji do wykonywania czynności w określonym postępowaniu. Tym samym, zaskarżalne skargą są nie tylko zarządzenia wymienione w art. 398²² k.p.c. ale też i takie zarządzenia, które w przypadku gdy wydaje je przewodniczący są zaskarżalne zażaleniem, a na podstawie przepisów szczególnych kompetencje do ich podejmowania ma również referendarz sądowy (tak też M. Jędrzejewska, K. Weitz, *Komentarz do art. 130⁵ k.p.c.* (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, P. Grzegorzcyk, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, K. Weitz, WK, 2016, LEX 509295).

5. Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedstawionego zagadnienia należy zaznaczyć, że postanowienie o kosztach postępowania, które zostało w sprawie wydane, zgodnie z art. 398²² k.p.c. należy do katalogu orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego, które z mocy art. 2 § 2a oraz 106i § 10 u.s.p. może wydać także asesor sądowy. Kompetencja ta nie "zanika" po otrzymaniu *votum* przez asesora. Co więcej, należy zaznaczyć, że zakres kompetencji asesora może zostać poszerzony o powierzone obowiązki przewodniczącego (art. 106y § 3 u.s.p.). Z tej perspektywy, również uwzględniając wykładnię celowościową przepisów stanowiących o kompetencjach asesorów sądowych, nie wydaje się zasadne założenie, że ustrojowo i proceduralnie pożądanymi byłoby wprowadzenie różnych środków odwoławczych od orzeczeń, które wydaje asesor sądowy czy to jako przewodniczący czy to jako organ wykonujący zadania z zakresu ochrony prawnej. Zauważyć należy, że gdyby przyjąć odmienne założenie, można wyróżnić następujące sytuacje:

- od orzeczenia asesora sądowego wydanego przed uzyskaniem *votum*, służyłaby skarga do tego samego sądu, w którym orzeka asesor;
- od zarządzenia asesora sądowego przed uzyskaniem *votum*, wydanego jako przewodniczący, służyłaby skarga do tego samego sądu w którym orzeka asesor;
- od orzeczenia asesora sądowego wydanego po uzyskaniu *votum* służyłoby zażalenie;
- od zarządzenia asesora sądowego po uzyskaniu *votum*, wydanego jako przewodniczący, służyłoby zażalenie.

Powyższe założenia, mimo iż możliwe do zrealizowania w praktyce, w sposób znaczący wpływałyby jednak na brak przejrzystości procedur odwoławczych w sprawach, w których orzeka asesor sądowy. Wydaje się, że każdorazowo, w ramach treści zawartej w orzeczeniu wydanym przez asesora sądowego, który nie otrzymał jeszcze *votum* należałoby zamieszczać wzmiankę, że orzeczenie zostało „wydane przez asesora sądowego wykonującego zadania o których mowa w art. 106 i § 10 u.s.p.”, po to aby strona chcąc zaskarżyć takie orzeczenie mogła „zorientować się”, jaki środek odwoławczy jest właściwy.

Dodatkową kwestią jaką należy rozważyć, przy założeniu, że na orzeczenie wydane przez asesora sądowego przed uzyskaniem *votum* służy skarga jest to, że rozpoznanie jej mogłoby przypaść sądowi, w którego składzie również orzekają asesory sądowi, którzy otrzymali już *votum* i wykonują zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Taki schemat weryfikacji orzeczeń w toku instancji również nie sprzyja przejrzystości procedur a dla stron działających bez pełnomocnika jawić się może jako nie dający gwarancji minimalizacji skutków ewentualnych uchybień procesowych w toku instancji.

Argumentem przemawiającym za koniecznością zagwarantowania stronom postępowania jednakowych środków odwoławczych od tych samych orzeczeń wydanych przez referendarzy sądowych i asesorów przed uzyskaniem przez nich *votum* nie może być zasada równości wyrażona w art. 32 Konstytucji. Ewentualna „dwutorowość” zaskarżania i związana z nią możliwość rozpoznawania środków

odwoławczych przez inne instancje sądowe, nie różnicuje konstytucyjnych uprawnień obywateli. W związku z tym, że zadania z zakresu ochrony prawnej inne niż wymierzanie sprawiedliwości nie stanowią (właśnie) wymierzania sprawiedliwości, dopuszczalne jest, by decyzja wydana przez organ niesądowy została następnie zweryfikowana w dalszej instancji, która już z uwagi na treść art. 45 ust. 1 Konstytucji, musi być instancją sądową. Obie grupy obywateli mają więc takie prawo zagwarantowane, gdy od decyzji asesora sądowego mogą wnieść zażalenie, a od decyzji referendarza skargę. Nie można więc przyjąć aby te dwie grupy zostały potraktowane odmiennie (podobnie w wyroku TK z 1.12.2008 r., P 54/07).